

**SPOLEK PŘÁTEL ETF
ASSOCIATION OF FRIENDS OF THE PTF**

Černá 9, P.O. Box 529, CZ – 11555 Praha 1
Tel.: (420-2) 21988-211 FAX: (420-2) 21988-215
spolek@spoleketf.org

Promluva prof. Pavla Filipiho na pohřbu prof. Jana Hellera

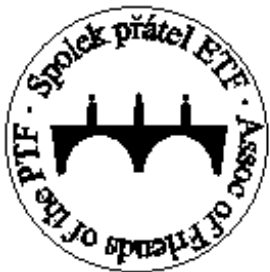
26. ledna 2008

Vážená paní Hellerová, vážené rodiny Hellerovy,

studenti a učitelé Evangelické teologické fakulty želí spolu s vámi odchodu vašeho manžela, tatínka, dědečka a pradědečka, našeho vzácného učitele, kolegy, bratra, přítele. Sledovali jsme jeho zápas s nemocemi po řadu let, ale v posledních měsících, týdnech a dnech jeho života se zvláštní úzkostí, účastí a s modlitbami. Jsme si jisti, že umíral ve víře v Hospodinovo milosrdenství a jeho věrnost, se kterou žil a ze které žil. Říkám „studenti a učitelé“, ale v tomto případě obojí téměř splývá, neboť mezi dnešními učiteli není ani jednoho, který by nebyl studentem Jana Hellera; vždyť on fakultě věnoval přes padesát let svého pilného života.

Byl nám tedy učitelem. Svou mimořádnou erudici ve starozákonní biblistice a religionistice uplatňoval sice i badatelsky v řadě vynikajících publikací, jež samy mu zjednaly pozornost a úctu v odborném světě [pozn. 1: Zvláště monumentální Výkladový slovník biblických jmen, 2003]. Ale větším dílem ji přetavil do takové formy, aby její náplň byla přístupná a přínosná též studentům a studentkám méně učeným, ano i prostým věřícím usedajícím pod jeho kazatelnou, anebo neznámým posluchačům rozhlasu. Byl v něm zvláštní neklid nenechat si pro sebe nic z toho, co sám svou prací načerpal, objevil, vybádal; se vším tím se toužil rozdělit se svými posluchači a čtenáři. Byl učitelem nejen fakulty, ale přímo či nepřímo široké církevní i necírkevní veřejnosti, nespočítatelného zástupu těch, kdo na něj dnes s láskou a úctou vzpomínají. Obdivovali jsme tento jeho pathos, který se ho zmocňoval i fyzicky, neboť jsme jej o přestávce viděli lapat po dechu, ale za katedrou nebo na kazatelně náhle v plné kondici. A mnozí víme, jak velice strádal, když byl po jistou dobu zbaven možnosti kázat a přednášet mimo fakultu.

V jednom rozhovoru řekl, že od svého „mládí rád rozmotával uzly; ne roztínal, rozmotával“ [pozn. 2: Podvečerní děkování, 164.] – a proto prý si za svůj obor zvolil právě Starý zákon. Přitahovaly jej starozákonní „uzly gordické“, texty nesnadné, nesrozumitelné a stydlivě zamlčované; jim ještě v závěru života věnoval řadu studií, z nichž některé již vyšly [pozn. 3: Obtížné oddíly knih Mojžíšových, 2006.], další jsou k vydání připravené. Rozplétal tyto uzly a rozplétal, každé jejich slovíčko potěžkal, proklepal, rozebral a zase složil, zasadil do souvislosti - a pod jeho rukama ze slovíček povstávalo Slovo, slovo pro víru, slovo pro člověka, slovo pro život. Než toto Slovo ze slovíček vydoloval, nepovažoval svou exegetickou práci za skončenou; a tak to vyžadoval i od nás, svých studentů.

SPOLEK PŘÁTEL ETF ASSOCIATION OF FRIENDS OF THE PTF

Černá 9, P.O. Box 529, CZ – 11555 Praha 1
Tel.: (420-2) 21988-211 FAX: (420-2) 21988-215
spolek@spoleketf.org

A k tomuto dolování živého poselství z výroků starých svatopisců mu vydatně pomáhala jeho erudice religionisty. A to ne pouze tím, že se spolehlivě pohyboval v okolí Izraele, v náboženských a literárních souvislostech Starého zákona. Nýbrž především a hlavně v tom, jak odtud, ze svého širokého pojmu náboženství jako Stvořitelem vložené konstanty lidství, odhaloval spojnice biblické zvěsti na společný terén lidských otázek po smyslu a ospravedlnění života, otázek, anebo i úzkostí, jež se objevují vždy znovu, nevázaný na jeden kulturní nebo náboženský okruh. Jan Heller nezamlčel, že odpověď, kterou dává víra Izraele a křesťanské církve, je skutečným řešením těchto bytostně lidských otázek, kdežto ostatní projekty, byť sebeduchovnější, vedou do slepých uliček, do iluze starého nebo nového modlářství. A proto permanentně překračoval úzké hranice biblické teologie směrem k dilematům, jímž jsme vystaveni ve svém konečném životě osobním, společenském, ale i ve vztahu k přírodě, tomuto kdysi dobrému Božímu stvoření.

Byl nám takto více, než učitelem. Většinu z nás byl vzácným přítelem, vždy plným zájmu a účasti na našich osobních a rodinných příbězích. Ale nadto: mnohým z nás byl též pastýřem, rádcem a zpovědníkem. Říkám to bez jakékoli nadsázky a vím, o čem mluvím. Nikdo už nespočítá, kolik intimních zpovědí vyslechl, kolik zraněných duší potěšil, kolik zlomených jedinců napřímil, kolik nejistot víry rozptýlil. Nikdo nespočítá, kolik je nás, kterým takto přátelsky a pastýřsky stál po boku. Nebyli to jen jeho kolegové na fakultě, nebyli to jen jeho studenti dávní či nedávní, ale byli to také zaměstnanci a spolupracovníci fakulty a ovšem i další nepřehledná řada bratří a sester v církvi a církvích. Žasli jsme, kolik času na nás měl, kolik času si na nás udělal.

Proč to? Jak to? Proč svůj čas, svou energii, své slabé síly nevěnoval úkolům jaksi prestižnějším, svému kariérnímu růstu (kterého se ostatně také dočkal), budování své publicistické oblíbenosti (které se ostatně také dočkal)? Odpověď na tuto otázku Jan Heller sám zformuloval mnohokrát jako variace na jediné téma: Dlužníci a věřitelé. Nebo: Přijímání a odevzdávání. Všechna moudrost a všechno štěstí života spočívá v bytostném vědomí, že nejsme věřitelé, kterým život něco dluží, nýbrž dlužníky za ten veliký dar, jehož se nám dostalo. Přijali jsme jej a nyní odevzdáváme, seč nám ochabující síly stačí. Kdo je tu ten Dárce, kdo je ten, komu odevzdáváme? A kdo jsme tu dlužníci? Jan Heller nás nenechal na pochybách.

Je proto příznačné, že jednu ze svých posledních knih, jakousi autobiografickou bilanci Jan Heller nazval: Podvečerní děkování. Děkování, to je opravdu, co nám v podvečer života poctivě zbývá. Nešťastný člověk, který v pohledu na svůj dosavadní život nedokáže říci: Deo gratias. Ale i zde mi dovoluňte provést „sémantický úklid“, k němuž nás náš učitel vždycky nabádal. Je běžnou konvencí nazývat sklonek života večerem či podvečerem. Ale není už tak zcela samozřejmé, že to, co přijde po večeru, není věčná noc, nox perpetua. V jednom ze svých „Ranních slov“ s Petrem Vaďurou, vysílaným před necelým rokem, se Jan Heller zamýšlí nad žalmem 91, nad slovy „Kdo v úkrytu Nejvyššího bydlí, přečká noc ve stínu Všemocného“; a říká: „Komu Duch svatý dá rozpoznat, že už ho

**SPOLEK PŘÁTEL ETF
ASSOCIATION OF FRIENDS OF THE PTF**

Černá 9, P.O. Box 529, CZ – 11555 Praha 1
Tel.: (420-2) 21988-211 FAX: (420-2) 21988-215
spolek@spoleketf.org

dobrotivý Otec přikryl svou dlaní, tomu i ta noc, která je před námi všemi, není ničím, co by ho od Boha vzdálilo“. [pozn. 4: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/rannislovo/_zprava/322854] My věříme, že Jan Heller, náš kolega, přítel, bratr, nekráčel ze svého podvečera vstříc noci, nýbrž vstříc rozbřesku nového jitra. Nebo jinak, jeho vlastními slovy z půvabného závěru Hellerovy promluvy při jeho osmdesátinách: „Tak nakonec vlastně stačí, když víme, komu patříme a komu se můžeme nadějně odevzdávat odkudkoli. Z úzkosti i strachu, z bídy - i smrti. Jeho náruč je otevřená a on se nám usmívá vstříc“. [pozn. 5: Podvečerní děkování 276]

Takto povzbuzení k naději se loučíme s Janem Hellerem, naším učitelem, kolegou, přítelem a bratrem, my jeho dlužníci.